Paahde-LIFE

Apua ja aurinkoa arvokkaalle paahdeluonnollemme

Layman´s Report

Hankkeen toiminta ja tulokset 2014–2020

METSÄHALLITUS

Paahde-LIFE
Light & Fire LIFE

Life

NATURA 2000

Paahde-LIFE
Light & Fire LIFE

Paahde-LIFE (LIFE13NAT/FI/000099) oli vuosina 2014–2020 toteutettu, Euroopan unionin rahoittama LIFE-hanke.

Hanketta koordinoi Metsähallituksen Luontopalvelut. Kumppaneita olivat Pohjois-Savon ELY-keskus, UPM, Hämeen ammattikorkeakoulu, Suomen Metsäkeskus, WWF Suomi sekä Metsähallitus Metsätalous Oy.

Hankkeen budjetti oli 4,06 miljoonaa euroa, josta EU-rahoituksen osuus oli 2,03 miljoonaa euroa. Osarahoittajana toimi ympäristöministeriö. LIFE on Euroopan unionin ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeiden rahoitusväline, jonka avulla tuetaan EU:n ympäristöpolitiikan toimeenpanoa.

www.metsa.fi/paahdelife

Kannen kuva: Metsää poltetaan paahdetta tarvitsevan luonnon avuksi.
Kuva: Tuomas Haapalehto.

Teksti ja toimitus: Sanna-Kaisa Rautio, Tiina Grahn
Ulkoasu ja taitto: KMG Turku
Metsähallitus 6/2020
Painos: 100 kpl

Hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio tai EASME ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

METSÄHALLITUS
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
UPM
metsäkeskus
HAMK HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU HÄME UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
WWF

> *Örön saarella Saaristomeren kansallispuistossa poltettiin liika kasvillisuus pois talkooleirillä. Kuva: Liisa Huima.*

Apua ja aurinkoa arvokkaalle paahdeluonnollemme

Paahde-LIFE-hankkeessa hoidettiin luontokohteita, jotka tarvitsevat auringon valoa ja paahdetta tai tulta. Monille harvinaisille ja uhanalaisille lajeille ne ovat ainoa elinympäristö. Jotta onnistumme säilyttämään luonnon monimuotoisuutta, paahdeympäristöt eivät saa kasvaa umpeen ja tuli täytyy palauttaa metsiimme.

Hoidimme paahdeympäristöjä harjuilla, merenrantaniityillä, dyyneillä ja nummilla. Keinoina olivat luonnonhoidolliset poltot sekä puuston ja pensaikon raivaus, vieraslajien poisto ja uhanlaisten lajien siirtoistutukset. Ensimmäistä kertaa Suomessa hoidettiin samassa hankkeessa sekä valtion että yritysten ja muiden yksityisten maanomistajien alueita.

Kohteina oli 69 Natura 2000 -aluetta eri puolilla Suomea.

Vapaaehtoisten luonnonhoitajien työpanos on tärkeä hoitotoimissa, jotka on tehtävä käsityönä. Myös ympäristökasvatus kuului hankkeen tavoitteisiin. Järjestimme talkooleirejä saaristossa ja rannikolla ja varustimme Hämeessä luontopolun uudenlaisilla infotauluilla, joiden kautta saa lisätietoa mobiililaitteilla.

> *Metsän hallittu ennallistamispoltto palauttaa ympäristöä lähemmäs luonnontilaa ja auttaa lajeja, jotka tarvitsevat paahteista ympäristöä. Kuva: Ville Väkeväinen.*

Metsät tarvitsevat tulta, paahdealueet avoimuutta

Paahdeympäristöjen kasvit ja eläimet ovat sopeutuneet kuivuuteen, kovaan auringon säteilyyn, jyrkkiin lämpötilanvaihteluihin ja niukkaravinteisuuteen.

Paahdealueita syntyi aikaisemmin varsinkin metsäpalojen seurauksena. Metsäpaloissa muodostuu kuollutta ja hiiltynyttä puuta, jota moni hyönteislaji tarvitsee. Koska metsäpalot torjutaan nykyisin tehokkaasti, paahdeympäristöjä ei pääse syntymään luontaisesti.

Paahde-LIFE-hankkeessa metsä paloi, mutta hallitusti ja tarkoituksella. Pyrimme jäljittelemään luontaisia metsäpaloja. Ennallistamispolttoja tehtiin yli 500 hehtaarin verran 37:lla Natura 2000 -alueella ympäri Suomen. Tavoitteena oli ennallistaa metsiä, jotka olivat ennen suojelua olleet metsätalouskäytössä, ja luoda lahopuustoa sekä monipuolistaa puustorakennetta. Poltot aikaansaavat elinympäristöjä mm. paloista ja lahopuusta riippuvaiselle hyönteis- ja sienilajistolle. Osa lajeista on uhanalaistunut metsäpalojen vähenemisen ja torjunnan myötä sekä tehokkaan metsätalouden seurauksena.

Ennallistamispolton tavoitteena on vaihteleva palon jälki: valtaosa puista jatkaa kasvuaan ja vain pieni osa kuolee. Metsä jää polton jälkeen kehittymään itsekseen, ja taimia kasvaa kuolleiden puiden tilalle.

Metsää voidaan polttaa vain metsäpalovaroituksen aikana, kun maasto on tarpeeksi kuivaa. Työ suunnitellaan huolella, ja siitä tiedotetaan pelastuslaitoksille.

Talkooleirejä ja niittoa Itämeren hiekkarannoilla

Tulta tarvitaan myös liiallisen rantakasvillisuuden poistossa. Itämeren hiekkarantojen ainutlaatuista ja monimuotoista luontoa ja lajistoa uhkaa monin paikoin meren rehevöitymisen sekä typpilaskeuman aiheuttama umpeenkasvu. Katajat tai muu pensaskasvillisuus voivat peittää koko rannan, ellei niitä raivata pois polttamalla.

Paahde-LIFE-hankkeessa rantoja raivattiin Metsähallituksen ja WWF Suomen yhdeksällä talkooleirillä. Vapaaehtoiset raivasivat ja polttivat merenrantanummilta ja -dyyneiltä puita ja pensaita sekä poistivat kurtturuusua (*Rosa rugosa*), joka on haitallinen vieraslaji.

Paljas hiekka peittyy monin paikoin myös järviruokokasvustoon tai muuhun korkeaan kasvillisuuteen. Rannoille kertyneitä levämassoja poistettiin ja ruokokasvustoja niitettiin useana peräkkäisenä vuotena koneellisesti.

> ***Uudenkaarlepyyn Storsandin harvinaisen rantahietikon kunnostus toteutettiin Metsähallituksen ja kylien osakaskuntien yhteistyönä. Avoin hietikkoalue on vähitellen kasvanut umpeen ja paahteista ympäristöä edellyttävät lajit tarvitsevat apua. Kuvapari ennen–jälkeen: Lena Wargén.***

> *Hämeenkylmänkukkia kasvatettiin taimitarhalla ja istutettiin sopiville kasvupaikoille. Kuva: Teijo Heinänen.*

Harvinainen kylmänkukka taas kukoistamaan

Hämeenkylmänkukka (*Pulsatilla patens*) on erittäin uhanalaiseksi luokiteltu, luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu laji. Se kuuluu EU:n luontodirektiivin liitteissä II ja IV lueteltuihin lajeihin.

Suomessa hämeenkylmänkukka kasvaa vain suppealla alueella Kanta-Hämeessä ja Pirkanmaalla harjujen jyrkillä rinteillä ja valoisilla harjukankailla. Kylmänkukat kukkivat ensimmäistä kertaa vasta useiden vuosien ikäisinä. Kukkiakseen laji tarvitsee runsaasti valoa. Uhanalaisuutta lisää elinympäristöjen umpeenkasvu ja näyttävien kukkien laiton keräys.

Paahde-LIFE-hankkeessa hoidettiin hämeenkylmänkukan kasvupaikkoja seitsemällä luonnonsuojelualueella. Tavoitteena oli lisätä kasvustojen valoisuutta ja elintilaa ja siinä onnistuttiin loistavasti. Hoitotoimiin kuului mm. puuston, pensaiden ja kuntan poistoa sekä maanpinnan rikkomista. Jokaiselle alueelle tehtiin myös siirtoistutuksia, ja myös ne näyttävät menestyvän hyvin.

Tulliniemen upea hiekkaranta avoimeksi

Hankkeen rannikkokohteiden luontoarvot liittyvät luonnontilaisiin hiekkarantoihin, vähäpuustoisiin dyyneihin, paahteisuuteen ja paljaaseen hiekkamaahan tai ketoihin.

Hangon Tulliniemenranta on arvokas sekä luonnoltaan että virkistyskohteena, mutta sitä on uhannut umpeenkasvu. Tulliniemenrannalla on rikas lajisto, sieltä on tavattu yhteensä 26 uhanalaista ja 19 silmälläpidettävää eliölajia. Esimerkiksi monet alueen perhoset tarvitsevat avointa hiekkamaata.

Luontaisesti dyynialueet ovat avoimia ja lähes puuttomia. Vanhat kartat 1800-luvun puolivälistä asti ja 1900-luvun alun valokuvat osoittavat, että Tulliniemenranta on ollut ainakin jo noista ajoista alkaen puuton tai lähes puuton.

Paahde-LIFE-hankkeessa poistimme puustoa ja pensaita ja rakensimme lankkupolun, joka helpottaa kulkemista suositulla uimarannalla ja suojelee arkaa luontoa. Istutimme myös naapurialueelta kerättyjä ja taimitarhalla lisättyjä kangasajuruohoja.

> ***Tulliniemenrannan paahdeluonto sai lisää valoa, kun puustoa poistettiin. Kuvat: Esko Tainio.***

Paahde-LIFE-hankkeen tuloksia

Lajistoselvityksiä 20 Natura 2000 -alueella.

Paahdeympäristöjen hoitoa 34 Natura 2000 -alueella, yhteensä n. 380 hehtaarin alalla.

Hiekkarantojen hoitoa viidellä Natura 2000 -alueella, n. 19 hehtaaria.

Metsien ennallistamispolttoja 37 Natura 2000 -alueella, n. 500 hehtaaria.

Hämeenkylmänkukan elinympäristön hoitoa ja siirtoistutuksia seitsemällä alueella.

Kangasajuruohon siirtoistutuksia kolmella Natura 2000 -alueella.

31 ennallistamissuunnitelmaa, yhteensä n. 400 hehtaarin alalle, 11 palojatkumosuunnitelmaa. Kahdelle Natura 2000 -alueelle laadittiin laajempi hoito- ja käyttösuunnitelma.

Pohjois-Savossa hankittiin 20,5 hehtaaria uutta harjunsuojelualuetta.

180 vapaaehtoista osallistui WWF:n talkooleireille ja kymmeniä muita eri luontotalkoisiin.

Koulutuksia metsä- ja luontoammattilaisille.

Ennallistamisesta kertova luontopolku Komion luonnonsuojelualueelle Lopella, kulkemista ohjaava ja helpottava lankkupolku Tulliniemenrantaan ja kävijätutkimus luonnonhoitotöistä Örön saarella.

Videot harjujenhoidosta ja Paahde-LIFE-hankkeesta.

Hankeen toiminnan esittely ja aineistot:
www.metsa.fi/paahdelife

> *Kangasajuruoho (Thymus serpyllum) on monelle hyönteislajille tärkeä ravintona tai kasvuympäristönä. Kuva: Teemu Rintala.*